

К О Н С П Е К Т
за Държавен изпит за придобиване на ОКС
„бакалавър“
по специалност „СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ“

Раздел I.**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ ВЪПРОСИ НА ПРОГНОЗИРАНЕТО И СТРАТЕГИЧЕСКОТО ПЛАНИРАНЕ**

1. Икономиката като обект на планиране и управление. Разграничаване на обекта и субекта на управление и планиране. Определяне на икономиката като система, същност на системата. Свойства и характеристики на икономическата система. Структура на икономиката и видове икономически системи. Взаимодействие на икономическата система с други системи. Фактори и условия за развитието на икономиката като система. Системният подход и неговото значение за прогнозирането и планирането на икономическите системи. Концепцията на стратегическото планиране като специфична управленска парадигма.

2. Съдържание и структура на икономиката. Разширена концепция за производството като основа за идентифициране на икономическите дейности. Определяне на обхвата на националните стопанства в емпиричен аспект за целите на управлението и измерването на икономиката. Институционални сектори на икономиката и видове икономически дейности. Видове икономически връзки във финансовия и в реалния аспект на икономиката.

3. Икономическите анализи в управлението, прогнозирането и планирането. Същност и видове икономически анализи. Използване на анализите за изследване на развитието и ефективността на икономическите системи. Икономически показатели и индикатори за изследване на състоянието и развитието на икономиката. Принципи, подходи и методи за икономически анализ.

4. Методология и методика на прогнозирането. Прогнозиране и прогноза: същност, обект и задачи на прогнозирането. Функции на прогнозирането. Видове прогнозиране и прогнози по основни критерии за класифициране. Основни принципи за прогнозиране. Методи и подходи за прогнозиране. Технология и организация на прогнозирането.

5. Методология и методика на планирането. Същност на планирането като управленска функция и като изследователски процес. Обект, предмет и задачи на планирането. Класификация на планирането и плановете по основни критерии. Основни принципи и индикатори за планиране. Методи и подходи. Принципиална структура на стратегическия план – връзка и взаимодействие между базисните елементи на плана. Алгоритми и организация на процеса по разработване на плановете за икономическите системи в рамките на методологията на стратегическото планиране.

6. Системата на националните сметки като инструмент за изследване на икономиката в емпиричен план. Основни макроикономически показатели за измерване на резултатите от дейността на стопанските субекти и за описание на икономическата динамика. Същност и специфични проблеми при изчисляването на отделните показатели. Методики за изчисляване и връзка между показателите. Методи за изчисляване на БВП: производствен метод, стойностен метод (метод на доходите), метод на крайното използване (метод на разходите).

7. Междуотрасловият баланс (МБ) в системата на националните сметки. Типът информация, набавян чрез МБ. Теоретичен модел: таблица на МБ и описанието на икономиката чрез нея. Емпиричен МБ: несиметрични таблици на набавянето и на използването на продуктите. Симетрични инпут-аутпут таблици – същност и видове. Основни предимства и недостатъци на всеки вид.

8. Моделиране на междуотрасловите връзки. Статична система на междуотрасловите връзки. Коефициенти на преките разходи и коефициенти на пълните разходи – същност, начин на изчисляване. Коефициенти на трудоемкост – същност, начин на изчисляване. Динамична система на междуотрасловите връзки. Коефициенти на капиталоемкост.

Раздел II.

СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ НА РАЗВИТИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА В УСЛОВИЯТА НА ГЛОБАЛИЗАЦИЯ И ЕВРОПЕЙСКА ИНТЕГРАЦИЯ

9. Развитие на планирането на национално равнище: Мястото на националното планиране в типологията на съвременната пазарна икономика. Еволюцията на националното планиране – естествен преход от директивно, през индикативно, към стратегическо планиране.

10. Методология на разработване на национална стратегия за социално-икономическо развитие и реструктуриране. Изисквания към качеството на методологията. Етапи на разработване на стратегията.

11. Международно управление и планиране на икономическото взаимодействие между националните икономически системи – необходимост и същностни характеристики. Икономически интереси, конкуренция и координация.

12. Национална конкурентоспособност. Дефиниции. Фактори за конкурентоспособност на страните. Модел на Портър „Диамант на националното конкурентно предимство“. Етапи на конкурентното развитие на икономическите системи и техните особености.

13. Интензивна и екстензивна икономическа динамика в условия на глобална монополистическа конкуренция – възможности и перспективи за международно планиране на икономическата динамика. Възможна ли е новата икономика за устойчиво развитие?

14. Регионалната икономическа интеграция като обективен процес. Същност на интеграцията. Видове регионална икономическа интеграция. Теории за интеграцията.

Етапи на развитие на интеграционния процес. Методи на регионална икономическа интеграция. Ефекти от развитието на интеграционния процес.

15. Управление на интеграционния процес в Европейския съюз (ЕС): институционална рамка, цели, стратегии и общи политики. Механизми за координация на общите политики на ЕС и националните политики на държавите-членки.

16. Еволюция на планирането в Европейския Съюз (ЕС). Създаване на европейската общност за въглища и стомана. Приемането на договорите от Рим и зараждане на процесите по прогнозиране и планиране в ЕС. Възникване и развитие на процесите по координация в ЕС. Възникване и развитие на стратегическото планиране в ЕС.

17. Бюджетът на Европейския Съюз (ЕС) като средство за реализацията на стратегическите цели на съюза. Основни принципи и бюджетна процедура. Приходи и разходи в бюджета на ЕС. Основни предизвикателства пред формирането и изпълнението на бюджета на ЕС. Европейските фондове като инструмент за постигане на ускорено социално-икономическо развитие и териториално сближаване. Възникване, цели и развитие на европейските фондове. Еволюция в режима на ползване на фондовете на Европейския съюз. Тенденции на бъдеща промяна.

18. Външноикономическата политика на България в условията на членство в Европейския Съюз (ЕС). Митнически съюз, Вътрешен пазар и Паричен съюз на ЕС като база за модифициране на ВИП на страните членки. Други общи политики на ЕС, тясно свързани с ВИП на страните членки. Политики, провеждани в рамките на принципа на споделени отговорности между Съюза и страните членки. Кохезионна политика на ЕС. Обща аграрна политика на ЕС. Политики, провеждани в рамките на принципа на допълване, подпомагане и координиране между страните членки.

19. Планиране в бюджетните организации. Същност на публичния сектор и икономическите основания за държавна намеса. Проблемът за ефективността и справедливостта в теорията на благосъстоянието.

20. Държавен бюджет. Същност на държавния бюджет като инструмент на икономическата политика. Основни цели и функции на бюджетната политика.

Раздел III.

РЕГИОНАЛНО СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ

21. Регионалните системи като обект на прогнозиране, планиране и програмиране. Регионалните системи като подсистеми на националната система. Структура, свойства и характеристики на регионалните системи. Класификация на регионалните системи. Функционални подсистеми на регионалните системи. Взаимодействие.

22. Регионални анализи и прогнози. Същност и приложение. Показатели за измерване на регионалното развитие. Специфични подходи и методи на регионалните анализи и прогнози.

23. Регионално планиране и програмиране. Методология на регионалното прогнозиране, планиране и програмиране – подходи, принципи и правила на планиране

устойчиво интегрирано регионално развитие, законодателство. Система от документи за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие. Взаимовръзки на Националната концепция за пространствено развитие и интегрираните планове за градско възстановяване и развитие с документи за стратегическо планиране на регионалното развитие. Процедури на съгласуваност.

24. Пространствено планиране. Еволюция на концепциите за пространствено планиране в контекста на регионалното планиране. Роли и отговорности при прилагането на пространственото планиране. Система на пространственото планиране. Роля и отговорности на националните, регионалните и местните власти. Компетенции на специалните агенции. Инструменти за планиране и правна рамка.

Раздел IV.

СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ В БИЗНЕС ОРГАНИЗАЦИИТЕ

25. Фирмено планиране. Еволюция във фирменото планиране. Стратегическо, тактическо и оперативно планиране - различие, единство и взаимодействие. Специфични характеристики и принципи на фирменото планиране. Видове планове.

26. Стратегическото мислене и планиране във фирмата. Същност на стратегическото планиране. Основни етапи в развитието на стратегическото планиране. Модели на корпоративно стратегическо планиране. Приложение на балансирана система от показатели в стратегическото планиране. Основни парадигми за проектиране стратегическото бъдеще на фирмата.

27. Методология на проектиране на стратегическото бъдеще на фирмата. Методология на осъществяване на стратегическа сегментация на бизнес средата. Методология на осъществяване на избора на стратегическа позиция на фирмата. Методология на селекция на стратегически бизнес зони и формиране на портфейл от бизнес дейности.

28. Конкурентоспособност на фирмите: Същност. Видове фактори и влияние. Характеристика и разграничение на методите и показателите за измерване на фирмената конкурентоспособност. Приложение на резултатите от анализа на фирмената конкурентоспособност.

29. Модел на дуополна конкуренция: на Курно, Стакелберг и на Бертран. Равновесие на Наш при смесени стратегии – определяне на вероятностите за реализация на стратегии при двама участници на пазара.

30. Тактическо планиране – средство за реализиране на фирмената стратегия. Същност. Методология за разработване и раздели на тактическия план на фирмата. Връзка и взаимодействие, итеративни процедури в процеса на разработване на тактическия план.

31. Бизнес планиране и бюджетиране. Същност на бизнес планирането. Разграничение и връзка между бизнес плана и стратегическия план. Структура и раздели на бизнес плана. Специфика при разработването на разделите на бизнес плана и връзката между тях (с акцент върху маркетингов, производствен и финансов раздели) .

32. Същност и особености на фирмените иновации и инвестиции. Роля на иновациите и инвестициите във фирменото развитие. Видове фирмени иновации и инвестиции. Структура и съдържание на иновационния и инвестиционния процес. Основни концепции, принципи и подходи за планиране и управление на фирмените иновации и инвестиции.

33. Методология на разработване на иновационни и инвестиционни проекти. Връзка и взаимодействие между бизнес стратегията на организацията и плановете за иновации и инвестиции. Основни структурни елементи на иновационния и инвестиционния проект. Връзка и взаимодействие между основните структурни елементи на иновационния и инвестиционния проект.

34. Методи за оценка на иновационни и инвестиционни проекти. Стойност на парите във времето. Сегашна и бъдеща стойност. Статични и динамични методи за оценка на иновационни и инвестиционни проекти. Количествени и качествени методи за анализ и оценка на риска.

35. Модел за оптимално натоварване на взаимозаменяеми машини. Постановка на задачата. Неизвестни в модела и единици, в които се измерват. Входящи данни и единици, в които се измерват. Целева функция. Смисъл на целевите коефициенти. Смисъл на константите в десните страни на ограниченията. Смисъл на коефициентите пред неизвестните в левите страни на ограниченията. Ограничения. Видове ограничения по групи.

36. Модел за оптимално нарязване (оптимално разкрояване). Постановка на задачата. Неизвестни в модела и единици, в които се измерват. Входящи данни и единици, в които се измерват. Целева функция. Смисъл на целевите коефициенти. Смисъл на константите в десните страни на ограниченията. Смисъл на коефициентите пред неизвестните в левите страни на ограниченията. Ограничения. Видове ограничения по групи.

37. Модел за оптимална смес. Постановка на задачата. Неизвестни в модела и единици, в които се измерват. Входящи данни и единици, в които се измерват. Целева функция. Смисъл на целевите коефициенти. Смисъл на константите в десните страни на ограниченията. Смисъл на коефициентите пред неизвестните в левите страни на ограниченията. Ограничения. Видове ограничения по групи. Ограничения за концентрация в моделите за оптимална смес.

38. Финансово планиране. Стратегия на компанията и финансови резултати. Анализи и прогнози. Методология на разработване на финансовия план на фирмата. Планиране на приходите и на разходите. Планиране на общия финансов резултат. Анализ и оценка на финансовите показатели.

39. Управление на проекти. Същност и характеристики на проектите. Етапи на жизнения цикъл на проекта. Определяне на проектния успех. Връзка между управлението на проекти и бизнес стратегията.

40. Управление на обхвата на проект. Дефиниране на обхвата на проекта. Проектни цели. Критични фактори за успех. Структура на работните пакети.

41. Управление на времето в проект. Определяне на продължителността на дейностите. Определяне на зависимостите между дейностите. Изготвяне на мрежови

график. Анализ на мрежовия график и определяне на критичния път в проекта. Диаграма на Гант.

42. Планиране на производството. Основни характеристики на плана за производство. Производствени мощности. Планов баланс на дълготрайните материални и нематериални активи. Амортизационен план.

43. Планиране на материалните ресурси. Планиране на потребностите от материални ресурси. Оптимизиране на запасите от материални ресурси. Планиране на доставките на материални ресурси. Остойностяване на доставените материални ресурси.

44. Планиране на човешките ресурси. Планиране на потребностите от човешки ресурси: излишък и недостиг на човешки ресурси. Планиране на обучението и повишаване квалификацията. Определяне на средства за работни заплати, осигуровки, обезщетения.

ЛИТЕРАТУРА

Основна

1. Александрова, М. (2015). Проектно управление. Проектно мислене и проектно действие. София, Изд. „Везни-4“
2. Банкова, Й. (2017). Национална конкурентоспособност. Съвременни концепции и измерители. София, ИК – УНСС
3. Владимирова, К. (2011). Макроикономически анализи и прогнози, С., УИ „Стопанство“ 4. Владимирова, К. и кол. (2012). Прогнозиране и стратегическо планиране. С., УИ „Стопанство“
4. Габровски, К., Александров, Кр. и кол. (2002). Изследване на операциите. София, УИ „Стопанство“ 2002, стр.: 57-60; 74-77; 80-90
5. Генкова, Д. (2023). Система на икономическата информация. Методологията на системата на националните сметки. София, ИК - УНСС
6. Генкова, Д. (2021). Фондовете на ЕС и икономическото развитие на България: принципи на европейската кохезионна политика. София, ИК – УНСС
7. Георгиев, Ив. и кол. (2013). Мениджмънт на фирмените иновации и инвестиции. София, ИК – УНСС
8. Иванов, И. (2009). Теория на игрите с икономически приложения. София, УИ "Св. Климент Охридски"
9. Манов, В. (2015). Проектиране на целесъобразно (от икономическа, социална и екологическа гледни точки) конкурентоспособно развитие и функциониране на икономическите системи. София, ИК – УНСС
10. Манов, В. (2016). Проектиране на целесъобразно (от икономическа, социална и екологическа гледни точки) конкурентоспособно развитие и функциониране на националните икономически системи: (Теория и методология). С., ИК – УНСС

11. Манов, В., 2017, Проектиране на целесъобразно (от икономическа, социална и екологическа гледни точки) конкурентоспособно развитие и функциониране на компаниите (Теория, методология, практика). С., ИК - УНСС
12. Масларов, Св., (2010). Международни финанси. София, изд. на НБУ.
13. Матеев Е. (2015). Структура и управление на икономическата система. (1987). София, ИК - УНСС
14. Найденов, Н. (2002). Прогнозиране и планиране. София, УИ "Стопанство"
15. Славова, И. (2011). Бизнес стратегии, планове, бюджети. София, изд. „Сиела“
16. Танушев, Х., (2022). Международен маркетинг. Анализ на външната среда. София, ИК - УНСС

Допълнителна

1. Балева В., Иванов, П. (2003). Система на националните сметки. С., УИ „Стопанство”
2. Велев, Мл. (2004). Оценка и анализ на фирмената конкурентоспособност. изд. „Софттрейд“
3. Владимирова К. (2007). Демографско развитие. Стратегии, политики и програми. С., УИ „Стопанство“
4. Генкова, Д., Доходът на България в периода на европеизация на българската икономика. ИК – УНСС, 2024
5. Григориев, О., (2016). Епоха на растежа, Лекции по некономика. Прев. от руски ез., изд. „Изток-Запад“ 5. Договор за функциониране на Е: <http://www.afcos.bg/bg/node/219>
6. Илиев, И. (2004). Икономиката на България през периода 1949-2001 г., С.
7. Консолидиран договор за ЕС: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0019.02/DOC_1&format=PDF
8. Манов, В. (2001). Прогнозиране и планиране развитието и функционирането на икономическите системи. С., УИ „Стопанство”
9. Манов, В. и кол., (2004). Стратегия за развитието и за структурното преустройство на българската икономика до 2025 г. С., УИ „Стопанство”, УНСС, с. 78-116.
10. Маринов, В. и кол. (2004). Европейска икономическа интеграция. София, УИ „Стопанство
11. Методически указания за разработване на Националната стратегия за развитие на Република България (2012-2022), Регионалните планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областните стратегии за развитие (2014-2020), Общинските планове за развитие (2014-2020), С., МРРБ, септември 2011
12. Портър, М. (2010). Конкурентна стратегия: Техники за анализ на индустрии и конкуренти, София, изд. „Класика и Стил“
13. Портър М. (2004). Конкурентното предимство на нациите. Прев. от англ. ез., С., изд. „Класика и Стил“

14. Славова, И. (2011). Връзка и взаимодействие между управлението на проекти и бизнес стратегията на организацията. В: „Научни трудове на УНСС“, том 1, 2011
15. Танушев, Х., (2021). Дивидентна политика. София, ИК - УНСС
16. Акофф, Р. (1972). Планирование в больших эконимических системах. М.
17. Кузык, Б.Н., Кушлин, В.И., Яковлец, Ю.В. (2011). Прогнозирование, стратегическое планирование и национальное программирование. М, Экономика, с. 388-419.
18. Тикунов А.В. (2009) Интегральные показатели пространственных моделей развития стран мира. Москва, URSS, с. 27-481.
19. Baldwin R. (2004). The Economics of European Integration. McGraw Hill
20. Bozyk, Paweł. (2006). Globalization and the transformation of foreign economic policy. Ashgate Publishing Limited, England, ISBN-10: 0 7546 4638 6